

ממבער לסודה

(שטורים בהסתכלות)



בשבוע זה קבלתי צרור גדול של מכתבים ועתונים אנגלים ובתוכם זה עתון קטן — חברים ובניגולם של ה"מי דאטיא ל"ש ר"ק"

זה "האכבאר" של בנדלי ביפו — הלא היא העתון הקטנטן שקורין לו "בלע"ז ה"טיימס" הלונדוני. ומה אמר לכם, רבותי? — מרב העצים לא ראיתי את היער ולא ידעתי פשוט מהיכן להתחיל וחיכן לגמר — שערך בנפי שכם: עשרים וארבעה מקראות גדולים עם ל"ב פרושים; דפוס לונדריש באותיות קטנות ודקות; האנגלית! — עסרתי על חלק החדשות ועל הספורטינג, על הפוטבול, בייז-בול פרוזבול וסתם-בול ואפילו על הבוקסינג וכל אותם הגבורים המנחילים כבוד וזוהר לאנגליה בארבע פנות העולם, החל באיברמס האנגלי. כלומר בר' אברהם העברי שלנו מווייט-טשפלי, ה"שמפיון" של מין ספורט שאיני יכול אפילו לבטא את שמו כראוי, לא עליכם, והחלוני לקרא את העתון מן הסוף כדרך הצעירות שלנו עזון קוראות דומין מהצה השני כדי לדעת מלכתחילה אם חזא לקה אותה טוף-טוף לאשה... —

זאת אומרת שהתחלתי בחלק מה מודעות הצפופות ובאותיות ועירות כ"טל ומטר" בסדר' קטן.

פתחתי את ה"טיימס" שלי מיום 7 לחדש זה ופרשתי אותו כשמלה על שלחני, השתרעתי על הכסא-הארוך שלי עם פטוסי-הקטרת בפי, כדרך האנגלים, שתי רגלי לביעה ושתי עיני למטה אל חלק המודעות וכמעט שהרגשתי בחוש טבעי ועזמוני כי יש כאן ענין ארץ-ישראלי ונגשתי מיד אל הענין, ואמנם נפלתי מיד על שתי מודעות תחת הסעיף Public Appointments בלומד-משירות צבוריות, מתחלה לא יכולתי להבין מה ענין א"י אצל הטיימס? ואיוו מודעה-למשל, תוכל ממשלת פלשתינה (לא א"י אלא ב"ל) ראשי-תיבות של בית-לאומי — בכהינת ב-ליראה ו ב-לימצא: נוסחא אהרינא...), כלומר ממשלתנו הרוממה לפר-סם דוקא בעתון אנגלי בלונדון ולא בבלסטיון וויקלי האנגלי בירושלם? וההקדתי בלבי: מי יודע? שמא רוצה היא להזמין מנדל מדיני במקום דיטשמונד או איזה ארדיכל מפורסם במקום אשבי שיעסק בנגין מסנד עומר ותקונו? ... ומי יודע? אולי מחפשים הם מלך חדש במקום עבראללאה בעבר-היורד שהתפטר בסרטל" החיפואי? כי הלא ידעתם: כשהקב"ה רוצה גם מטאטא יורה חצים וכי שאנגליה רוצה גם עבראללאה הוא מלך... בקצרה, התחלתי מעיין היטב מבעד-למסוה

וראיתי שהיא מזמינה — נחש-נא פה? — לא פחות ולא יותר ממהנדס מיכני וחשמלי ומהנדס-עוזר למשורי עבודות צבוריות של הממשלה, והזמנה זו מילתא ויא — לזמן שלש שנים על-מנת להשאר לעולם ועד ופי-משכרת פעוטה של לא יותר מאיזה שבועים-שמונים פונטל'ך לחדש, חוץ מפרפראות נטון: 50 פונט ל"אכספאטריאיישון" (שכר-גלות) ו Allowance מיוחדת של חמשה למאה וכשביל יוקר החיים מהוספת 27 פונט לשנה — (חוץ מהוספת על וויסקי לפי תעריף המכס החדש!...) וחוץ מפרפר-אות: משרתים, סוסיים, עבדים, אוטומוכרי לים ובעיקר נסיעת-תנם במהלכה ראשונה — כנדאה, למדו זאת מקפלנסקי שלנו! — עם כל בני-ביתו לא יותר ממספר אצבעות היד ועבודתם היא: הרכים, גשרים, אוטומובילים, משאמות (חוץ מ-ט-ר-מ-ב-י-י-ב"ז שיהיה סטורס בירושלם!) והעיקר, להשגיח בעינא-פקיחא על החברות העוסקות ב-ח-ש-מ-ו-ל הארץ...

שכני המהנדס ברירתי החדשה — הלא ידעתם כבר תלמידי החכילים, שאני שוכן בכור ב"בוני-בית", שכונת האוטומוביל עם הפחים! — נכנס אלי בשעת-מעשה ומצאני שקוע ראשי ורבי בקריאת העלון הקטן והדל, כלומר "הטיימס", וכשנסיתי לבאר ולפרש לו מלה במלה את המודעות, קפץ כנשור ואמר: — לעזאזל! עלי לקלל את הורי שלא הולידוני שם על הנה הטימות בלונדון הבריה המעטירה! הנע בעצמד — הוא אומר — אני וחברי כאן השקענו פל ימינו בלמודים ועברנו שבעה כדורי גיהנום של פחינות ראשונות, שניה ושלישיות בכל מיני תרסה, אמנם תעלות ענן ה לא חפרנו ונקבת לא-מאנש לא נקבנו, כמו האנגלים, אבל עשינו ב"ה איש איש חלקו במלאכתנו העלו-בת-וא"א הליקה קטלי קניא באגמא, והנה באים אנו לארצנו ומאשיבים אותנו לבל-שרת וסנג'יסגנים ושוליות ממש למתנדסים שעוד טרם הביאו אותם מאנגליה לא ארבר על עצמי — כך פוסיף שכני המהנדס החתי לחבות — אבל סור נא לרגע קת"א, לחיפה ואפילו בירושלם, וראית איד בנו המהנדסים שלנו את "פיתוף ורעמס" ממש בשנים אחרות, הן ראית, ר' עומת, את תחנת-החשמל של ר' פנחס בן-יאיר בת"א המאיר לארץ ולדרים ביתו עם כל המכונות והגלגלים וכבלי-צבוד למיניהם; סובב הנד ימינה כפתור קטן אשר באבן-חשיש — וי הי א ז ר בכל מושבות ת"א, ואפילו י פ ו ו ס ר פ נ ד לקיים מה שנאמר: אור ל ג ו י י ס נתתך! וסובב אתה את הכפתור שמאלה — ובני אדם יושבי חושך וצלמות, נטים ונפלאות! מלכד כל ההכנות בחיפה ובטבריה — והנד-נא לי בעצמד אם לא תמצא בתוכנו כאלה שיוכלו למלא משרת

דומה לזו שבעתון האנגלי שלך? ומה אניד לכם? — שכני בועמו הנדול התחיל מיטיח דברים כלפי מעלה, אבל אני השתדלתי, כדרכי לפייסו בדברים ואמרתי לו, שהמיננות כלומר: המנדט — כמו שאומרים אצלכם! — נמסרה לאנגליה ועליה למנות אנשיה כפי ראות עיניה ומובן מאליו כי כל בעל-דרשן דורש לעצמו ועניי ע י ר ד קודמים... לשמע דבורים כאלה נתלהב הכחור שלי ויצא מכליו ממש: — עניי ע י ר ד, אתה אומר? מי כבוד, ר' ענמות, יודע כמה מהוסרי-עבודה יש לנו פה בא"י ציהוד בין עשרות המהנדסים היהודים המושבעים תמורות ספוטים עצום מים של עשה ולפעמים גם תמשה-עשר פונט טבין ותקילין לחדש? וכשפונים אלה לממש-לת בבקשת משרה עונים להם בעברית דוקא ובנמוס של "עבדך הנאמן והמסור" וגם "סקסמיל" דאנגלי שכשתחית אינשאללאה משרה פנויה, יביאו את מועמדותו בהשכון, והמהנדסים האלה, פרד כל אחב"י, הלא חיים הם בתקוה ובכטחון עד שהקב"ה יזמין כממשלה איוו "וואקאנסי", ואן הלא ירצו אחרים כאהשתרנים ממש, יתחנו לפניהם כלפני גולנים ויקחו אותם אחר כבוד לכהן פאר ולשמש בקדש במשרה שיש בה כל מיני (הוספ' לטד בלע"ז), אשר Allowances משרתים ויוצר-משרתים, אכספאטריאיישון,

דיסקרימיניישון, (הכרלים) משכרת-שמנוני שון רק לבני אותה ה"ניישון"... — צא וראה — הוא אומר הלאה — כמה מהנדסים משלנו ואפילו אנגלים כשרים שאיראפשר כמעט להכיר בהירותם, כפייה ובספורט שלהם ובלשון של בולבסין חסין של עשרת-השבטים, ומכל-שכן האונגרים המומחים, הגרמנים ובני-הארץ, שהם עוסקים במלאכת ההנדסה בעירנו, כלומר במדידת החובות במחילה, מחוסרי עבודה, ופונים זקם יום ללשכה של "התאחדות הפקידים" ומקבלים חבל חוץ ממשרות... וואלם כמשלתנו ירום הודה הרוצה, כיהוע לחנך את הארץ לשלטון עצמי, — כמו שאמר "הרבי" בכבודו ובעצמו — למעט עד כמה שאפשר בפקידים אנגלים ולהרבות בפקידים מומחים מבני-הארץ (ניטיבם בלע"ז), להסיר פדות ולטשטש הגבולים ובכלל לנהל את הארץ על אדני הצדק והישר בלי איפה ואיפה ובלא כריטישר ונייטיב — ממשלתנו החכימה הושבת, כנראה, להשיג את מטרתה זו ע"י מודעות מעין אלו — כך הוא אומר, כלומר המהנדס שלי — לא הלילה בדאר-היום או בעתון התלכאביבי או אפילו ב"ליאסן-אל-ערב", אלא בוחרת היא לה הדר ארוכה וקצרה ומפרסמת מודעות בטיימס, ושעולות, דרך אגב, לסכום שאפשר היה לכלכל את בית-העם שלך עם מנהליו ושמשיו הרש שלם! בודאי המהנדסים המומחים מאנגליה

Made in England יבוא משם בלי תשלום מכס וא"ה בקרוב, בימינו נזכה לראותם בגן-בריסטול עם כלביהם, ויהוד עם זה יתפטר מפתמא מאיראלה משאות כבדים על התקציב הא"י החיינו: פקידים בני שש מאות (לא לירות!) אלא גרושים לחדש זק"ד קידים בני שמנה פונטים שלמים לירח תמים וכן הלאה, והמהנדסים שלנו — כך פיים הבעלי-דבר שלי בסרירות — בראותם שאין תקוה נשקפת להם מהר-הימים, נושאים עיניהם אל הבית-הלבן (לא של השופט פרוסקין כרהביה ולא הליכה אל הבית ה ש ח ו ב שבתלפיות!) אלא למלידג' באמריקה ומכיר נים את עצמם ב"ה לקומה הראשונה, לע"ע חסר להם רק דבר קטן אחד — הוצאות ההקד... * * * ובשעת דבורו חשבתי בלבי: סדנא דארעא דד הוא, או כמו שאומרים הצרפתים בלשונם: Tout comme chez nous! כלומר: הכל כמו אצלנו, מה שיש בהר הויתים יש סהר-הצופים ומה שיש בממשלה שלהם יש גם במכללת שלנו, הן ידעתם, מסתי בדאר-היום או בעתון התלכאביבי או אפילו ב"ליאסן-אל-ערב", אלא בוחרת היא לה הדר ארוכה וקצרה ומפרסמת מודעות בטיימס, ושעולות, דרך אגב, לסכום שאפשר היה לכלכל את בית-העם שלך עם מנהליו ושמשיו הרש שלם! בודאי המהנדסים המומחים מאנגליה בערפת ובגרמניה Made in Germany

ביתוד אחר כריתת ברית-השלום בלונדון. כווי שיתנו להם 600 פונט לשנת ותעיקר— לא בקרת-מורא ולא בקרת-תלמוד. אלא בעין שבת-תחבמוני של ה"מורחי" שאפילו הנמסיה העברית ביפו עולה על המכללה שלנו ב"ביב-הרומי" [...]

ומהרה-צופים לא רב המרחק לתר-הכרמל. לא חלילה דוקטור מסני-הארץ, שהוא בקי בשבעים לשון ושבע חכמות ואפילו בחכי-מה נסתרת ובלשון דייטש, אלא דוקא מאנ"ש, כלומר מאחד היונקרים וברלין וידיהו של המטחל — הוא זוכה למשרה כבודה בטכ-ניקום החיפואי... ולא חלילה מורה עברי כוא"י, בעל מקצע ונסיון רב בברלין ובלייטא, אלא דוקא אחד הסמוכים לקערה ומכלה-כי-פינסא של סופר גליצאי בנמנסיה העברית גא"י — הוא נפחד למורה שם...

ועדין מתאוננים אנחנו שאין לנו ממשלה יהודית? ... * * *

שבע של גפרורים ואלכוהול! משעה שתחלו אחב"י לחתפלל בלי ש"ק זו במה מדליקין? לא מסקה השאלה הזו מפייהם כל השבוע. שערי-נא בנפשכם: ביום ראשון זה הלכתי לו לעבודתי בבקר, כדרכי, והנה נתקל בי יהודוני אחד ושאל: — "היש לכבודו שנוייבאלאד?" וכשראה הלח שאני עושה עצמי כלא שומע בלשון זו,

הוסיף וקרא באזני: — נ פ ר ד י מ, "קברים" יש לכבודו? — איני מעשן! — עניתו לו "בנענעי בראשי לאות שליכה — מחילה... — איזה "מעשן"? ואיזו מחילה ופפרה? — הוא אומר — ע ז מ ו ת אינו ירע מכל זה בזה לה והמורם שיש בכל העיר על שווייב... איך אתם קוראים לזה? לכל הרוחות, גפרורים אדורים? לשמע דבורים כאלה, לא שהיתי הרבה, הארכתני את שתי רגלי וישר אל — השוק. ומה אמר לכם, הבותי? בהלה פניקה שלמה כאלו היתה חלילה ירושלם עיה"ק במצור וחיל טיטוס או הואהביים עומדים מזוינים מאחרי כתלנו — יריד שלם! כל החקיות מלאות תקיות ותופות גפרורים פנייות ו על גבי זן בצורת פירמידות, זכר לפיתום ורעמסס ממצרים ויהודיות מטוני-פוח באמצע... בקצרה, כל השוק היהודי "בוער", ממש כמו שנאמר בהפטרה של סדרה זו: "הן כלכם קודחי אש מאורי זיקות".... נדחקתי בקושי בין כל הקהל לרבות הנשים סמוחילה ועשיתי אזני כאפרכסת לש-מע שיחת חבריות, כהרבי מתוך הבהלה רחוק ימידי ערבי טכאר לבעל-קפטן ופאות את כל הענין בלשונו ועפ"י דרכו: — יש מלת מות בעולם, בעונות, הואהביים לחו כבר את עמאן ועוד מעט יבואו ה"תורק" לקחת את "בלארנא", כך

כתוב בגזיטות. עכשיו צריך להבין "פונד" (מזון) כמו בימי ה"ספר-בארליק" (חמלה-מה) וכאן חוץ מנה באצבעותיו: קמחי באסאל, פסוליה וסוכה, צריך להבין "מונה". והחגוני עומד ומספיק לקהל הנכהל "מונה" וכך היה מונח: לא, אחת ואחת אלא אחת נ ש ב ע, כמו פימם הטובים ההם... בינתיים עבר על פני ערבי שמן ממכרי, הביט אל הבהלה ואמר: "כל העצאב (הצרה), יא הוואגאף, באח לעירנו רק מלקויה-לבנה... ובשעת-מעשה הראת באצבעו פלפי-מעלה... נדחקתי הלאה בסכנת-נפשות והנה יהודי עני עומד בקנות ודורש מהחגוני לתת לו שני שקי קמח, תיבת סוכר ולסחפ"ה תיבת גפרורים ופח ספיריט! — מחיכן בא לקבצן שכמותר — שאל החגוני הלץ — "יצר-הרע" גדול שקזה? כלום זכית בגורל או נשתנעת חלילה? — חכמות מן הצד, — ענה היהודי בועף — אם לא תתן לי אביא לך את הפלגנית שלי וכל יוצאי הלצי לכאן — אתה מקיר אותם! — ולא נ נ נ? מכאן הבינות? זכרנו את התאנים וההדיכים" שאכלנו במל-המה והלחם-הקלוקל מהוולקן שאכלו ה"מא-כערס" של וערה-סיוע ימ"ח בימי המלחמה. עכשיו לא נחיה עוד טפשים כאלה... ותחונני המסכן לא יכול לפרש למדולים ועשה לו חשבון-צדק ביחוד על המדלקות

והספוריט, לקיים מה שנאמר: א ש יצאה מ ח ש ב ו ג... וכשחזרתי משם ויצאתי לאוירי של רחוב יפו, נפגשתי באחד מתלמידי פיקודי-קרתא בעירנו, שאחו מרחוק תיבת קטנה של גפ-הורים והתפאר לפני במציאה זו. אגב ספר לי שנכנס לחנות של גוי מכני עשרת-השבטים וראת תיבות-גפרורים על השלחו ועל כאו"א מהן פתקא כתובה: 1 ג ר ו ש, מיד דרש חצי תריסר פתון, ואולם הסוחר בראותו שיש קופצים על סחוחה זו, התנצל ואמר שלא יוכל למכר יותר מתיבה אחת במחיר זה, ועוד לא הספיק הקונה לעזוב את החנות וחסיר הסוחר את הפתקאות של הגרוש והדיכיק במקומן אחרות של 3 ג ר ו ש. כך דרכם של חגויים שלנו בעניני מכר ו ק נ י ג... צריך הליכתי נכנסתי לחנותו של אחד הסוחרים והשובים וידועי-דבר וחוא ספר לי את פל המעשה מהחל ועד כלה: עוד לפני ששה שבועות — כך הוא מספר לי — נתגלה דו בשוק הסוחרים ביפו כי הובלו מאות חביות אלכוהול מבירות ליפו במחיר נעלה על המקח הרגיל של השוק, וזכרו הסוחרים את הענין דאשתקל, בדבר הסוכר שהוצא מבית-המכס יום אחד לפני שיצאה הגזרה מהמלכות וליפיד נזדרזו הסוחר-רים וקנו אף הם אלכוהול, מדלקות ושאר-ידיקות בעד ארבעים אלף פונט, מתחלה היו סבורים

הסוחרים שיגזרה והחדשה תצא לראשון לאונוסט, יכול מראש-חדש אבי ואח"כ קוו לבשורה טובה זו ביום 15 לאונוסט, והיינו ביום עש"ק זו, ומכיון שלא יצא ביום ההוא למרו אחב"י פשט"ל שיום זה-15 שייך לתצי הראשונה של יהודי, ולמחרתו יושעו אי"ה, וכך הוא, עוד לא הפיקו אחב"י לרקד לפני הלבנה ולקרא את ה"שלום-עליכם" בקול רם, כנהוג, עשו הברלה בין קדש לחול ובין יקר לזול וברכו בכונה גדולה "בורא מאורי האש" על תיבות מדלקות ועל חביות אלכוהול ואמרו "ויתן לך" והקונה כמה שתדרש וכל המרבה להכע חרי זה משובח, וזריון נשכרין: ו"א ששני יהודים חדים היו חוזרין בשבת על פתחי החנויות של חגויים וקונים מהם את כל המדלקות, כי עת לעשות בנין ניס הפרו תורתך, ואולם אין זו אלא לשון-הרע... כי מיום שהרב ביהמ"ק ניטלה נבואה מנבי-אים ונתנה לסוחר יפו וירושלם, והא ראיה: צפה הסוחר בעל האלכוהול מכירותי ברוח הקודש וראה שעתידין להטיל מכס נם על המדלקות, מה עשה? עלה לירושלם עיה"ק וקטה מאחד הסוחרים והרגילים לא פחות ולא יותר משתי מאות תיבות מדלקות, ובשכר זה הרויח מניה-ובית, או כמו שאומרים אחינו הספרדים מעלה-מטה דק שני אלפים פינגל חוץ מזחמשה-עשר שנשאר לו באפן נקי מעסק האלכוהול, ואולם, בטוח אני שכל

זה שקר שבדו אך השונאים והסוחרים מזכם מתמת רב קנאה ולא יותר... ועוד דו אחד לכם אנלה, כי אחת הפירמות פנתה להרהזיותם ושאלה ע"א הנה הנבואה שנזרקה בין הסוחרים והפקידים בזמן האחרון, וראו זה פלא: מכתב זה שנש-לח למזכיר הפרטי, נמצאה העתקה מדויקה ממנו אדרי שני ימים בידי איש זה... * * * חבל מאד, שלא השתתפתי במשלחת הסוחרים של לשכות המסחר בירושלם וכיפו לפני מ"מ המזכיר האזרחי שלנו, ואני ר' עזמות, הייתי מזכיר לו את החק העותומני, מחמת שאנו חיים ב"ה עוד ב"תורקה" כמד עט והייתי כראה לו דין מפורש בשלח-ערוך שלהם: כל חק חדש בארץ—מכריון עליו שלשים יום קדם ללידתו, ואגב הייתי מספר לו מעשה שהיה בשנת 1912, כשעלה על דעתה של ממשלת-ישמעאל בארצנו להעלות את המכס על האלכוהול מחצי גרוש עד שני גרוש על כל ליטר, מה עשתה? והלכה ועש-תח "יוקלמה" (כעין בחינה) והלכה אל כל המזונים והשיינקרים, מוכרי חיי"ש והעראקי, והניחה במחילה את "החיתים" בלקיקה גדולה על כל החביות, נוסח ישמעאל ומרדה את הכמות של האלכוהול ואח"כ הטילה במי חילה את המכס תנוסף על כל הסוחרים הזו

ולא הועילו כל הטענות והמענות של הסוחרים—לך צעק "הי וקיים!" ולו הייתי אני, פיינאנשיאל סקרטר, ונטל עלי לדי לראנ לרבו התבנסות בארץ — הייתי נהג חוקא עפ"י דרישת המשלחת של הסוחרים, היינו: ראשית חכמה הייתי קובע ועדה לשם חקוד ע"א גלוי ריון-דריון וסודות מן ההדר, ומלמד אותם פרס ומהלכות דרד-ארץ כדבעי למהוי, והשנית הייתי דוחה את כל גזרת המכס עד סוף השנה, כדי שירדו המקחים ויפקעו השערים בשביל הקהל ונמצא זה נהג זה אינו חסר, איני מבין ובקי כ"כ בעניני מכס, מסים וארטוניות, אבל עד כמה ששמעתי מן הצד מסותרי המקום, ישנם ב"ה רבים מהם שקבלו סחורות רבות במשך השבוע הזה, אחר הגזרה, ומכיון שהבנקים שלנו אינם מודרנים כ"כ להלוות לסוחרים אלפי פונטים הנחוצים לשלם את המכס החדש, מוכרחים הם לשלח במחילה את הפרקמטיא הוחה ודרכי המסחר של האימי-פורט לארצנו הזקוקה עדיין ל"שווייבאלאד" מן התוצ — אבלות... אגב, יזראיתם כבר את "הארור"? — דרכי "ציון" נלמלי הפינימה אינו אבלות ב"ח!...

עו מות